

8. Delovni list

STABILNO ALTERIRANI AKORDI KROMATIČNEGA TIPA

Stabilno alterirani akordi kromatičnega tipa lahko nastanejo samo z uporabo alteriranih tonov in jih zgolj iz diatoničnih tonov neke lestvice ni moč zgraditi. Večinoma vsebujejo interval zmanjšane terce, ki pa skoraj vedno nastopa v obratu – kot zvečana seksta, včasih tudi dvakrat zmanjšano kvinto oziroma njen obrat dvakrat zvečano kvarto. Najpogostejši stabilno alterirani akordi kromatičnega tipa so

ZVEČANI SEKSTAKORD (italijanski akord), ZVEČANI KVINTSEKSTAKORD (nemški akord) in ZVEČANI TERCKVARTAKORD (francoski akord)

1. LASTNOSTI

Pojavljata se obe v naslovu navedeni poimenovanji. Drugo poimenovanje podobno kot pri napolitanskem sekstakordu nima prave osnove v geografiji oziroma ne pomeni, da so določeni akordi značilni za državo, po kateri imajo ime.

15. primer: italijanski, nemški in francoski akord

(samo v duru)		(samo v molu)		(samo v duru)			(samo v duru)		(samo v molu)		
#6	#6	6	6	#6	#6	6	#6	#6	4	4	
				(b)5	5	b5			3	3	
s	ii	ii	vii	ii	vii	ii	II	VII	VII	vii	
(-3)	+1	-3	-3	+1	(-7)	-3	(-5)	+3	-5	-3	
+1							+3				
it.			it./T	nem.		nem./T	fr.			fr./T	

Pri vseh akordih zvečana seksta praviloma nastopa v zunanjih glasovih, njen naravni razvez je (navzven) v čisto oktavo, redkeje se zvečana seksta realterira navzdol v malo (dominantno) septimo akorda, ki sledi. Italijanski akord je enharmoničen dominantnemu četverozvoku brez kvinte, nemški akord pa popolnemu dominantnemu četverozvoku. Francoski akord spada v skupino stabilno alteriranih akordov kromatičnega tipa, ki jih je tudi po zvoku – enharmonično - v diatoniki nemogoče zgraditi. Izvor imajo vsi trije akordi v frigijski kadenci:

16. primer: *izvor italijanskega, nemškega in francoskega akorda*

Za vse tri akorde je torej značilen razvez v **durov** kvintakord. Daleč najpogosteje se vsi trije naštetih akordi pojavljajo z razvezom v dominantno. Vsi trije akordi izražajo jasen dominantni karakter.

Zvečani sekstakord kot italijanski akord predstavlja povsem drugačno zvočno tvorbo od zvečanega sekstakorda kot obrata zvečanega trozvoka. Ker je poimenovanje italijanskega akorda kot zvečanega sekstakorda zgodovinsko gledano nastopilo prej, naj velja dogovor, da bomo za italijansko akord uporabljali samo ime zvečani sekstakord, v drugem primeru pa naj bo poimenovanje daljše: zvečani sekstakord kot obrat zvečanega trozvoka.

17. primer: *zvečani sekstakord (italijanski akord) in zvečani sekstakord kot obrat zvečanega trozvoka***2. GRADNJA IN OZNAČEVANJE**

Pri zvečanem sekstakordu vedno podvajamo kvinto. Zvečani kvintsekstakord ter zvečani terckvartakord (nemški in francoski akord) sta četverozvoka in nastopata vedno v popolni obliki.

Možni označevanji akordov prikazuje primer 218. Pri tistih, ki ležijo na (nizki) šesti lestvični stopnji (ne gre za osnovni, pač pa najnižji ton akorda), bomo uporabljali najpreprostejše oznake, torej **it.**, **nem.** in **fr.**, saj gre za daleč najpogostejši in izhodiščni način pojavljanja teh akordov. Akordi, ki ležijo na nizki drugi lestvični stopnji in se razvezujejo v T, bodo nosili označbe **it./T**, **nem./T** in **fr./T**. Če kateri od naštetih akordov nastopi z razvezom v nek drug akord lestvice – torej na eni od stranskih vej, uporabimo analogno označevanje, npr. **it./ii** ali **nem./vi** ipd. Pričujoče označevanje naj ne deluje preveč nenavadno - italijanski, nemški in francoski akord pač značilno nastopajo z razvezom v dominantno tonalitete, vsi drugi razvezi pa so v praksi bistveno redkejši in izhajajo iz prej omenjenega. Akordov na četrti lestvični stopnji ne bomo označevali z enakimi kraticami, saj se razvezujejo drugače kot prej omenjeni; v tem primeru bomo preprosto uporabili »navadno« funkcijsko oznako z ustrezno alteracijo (glej odebeljene označbe v primeru 218).

3. DOSEGANJE IN RAZVEZOVANJE

Kot že omenjeno, je značilen razvez italijanskega, nemškega in francoskega akorda v durov kvintakord, ki nastane z razvezom zvečane sekste navzven. Poleg daleč najpogostejšega razveza v D (kot kvintakord stranske T na dominantni veji) je dovolj pogost tudi razvez v četverozvok D v smislu elipse – v tem primeru se zvečana seksta realterira navzdol v D septimo. Bistveno redkeje akordi nastopajo na znižani drugi lestvični stopnji, torej z razvezom v T. V tem primeru se predvsem pri italijanskem in nemškem akordu lahko v molu pojavi tudi razvez v molov akord – t. Akordi, ki ležijo na četrti (oziroma nizki četrti) lestvični stopnji takega razveza ne poznajo, saj se durov kvintakord, ki bi nastal z razvezom njihove velike sekste navzven, ne nahaja v tonaliteti. To je razlog, da se pri njih izogibamo označevanja z **it.**,

nem. in **fr.**, saj so »italijanski«, »nemški« in »francoski« akord le po zgradbi, ne pa tudi po razvezu. Navedeni akordi se razvezujejo predvsem v T sekstakord, pa tudi v T kvintakord (z odskokom basa za kvarto navzdol), v T kvartsekstakord ter v (dvojni) zadržek oz. appoggiatura na D – v obeh zadnjih primerih se basov ton pomakne stopnjema navzgor.

Vsi naštetni akordi lahko nastopijo samostojno ali kot neakordični pojavi. Slednji nastopijo najpogosteje za sekstakordom s (ali S). Pri razvezu italijanskega akorda – še posebej v sopranu – lahko pride do odskoka ene od kvint akorda v seksto zadržka 6-5 na D ali celo v primo D (primer št. 223). Pri razvezu nemškega akorda se med basom in enim od notranjih glasov lahko pojavijo očitne – **Mozartove kvinte**. Le-te sicer zazvenijo trdo, krepko, a vendar ne preveč moteče; razlog je v tem, da prvo od kvint, tisto v nemškem akordu ne sestavljata osnovni ton in kvinta akorda, pač pa njegova terca in septima. Kljub temu, da so Mozartove kvinte torej sprejemljive, pa so se jim tudi v tem primeru skladatelji pogosto izognili oziroma jih zabrisali z zadržkom na D oziroma z odskokom septime nemškega akorda v kvinto (s tem nastane italijansko akord) pred njegovim razvezom.

Zgledi:

~ vpišite funkcijske ter generalbasne označbe

18. L. van Beethoven: Sonata za klavir Op. 78, št. 2

Allegro vivace

19. G. Tartini: Sonata za violino v g-molu, »Vražji trilček«

20. L. van Beethoven: Simfonija št.5, 1. st.

Allegro con brio

21. W. A. Mozart: *Godalni kvartet K. 173, 1. st.*

Musical score for the first movement of Mozart's String Quartet K. 173, measures 113-115. The score is in G major and 3/4 time. It features four staves: Violin I, Violin II, Viola, and Cello/Double Bass. The dynamics alternate between *f* (forte) and *p* (piano). Measures 113 and 115 are marked with a slur and a fermata. Arrows point to specific notes in measures 114 and 115.

22. W. A. Mozart: *Sonata za klavir K. 332, 1. st.*

Musical score for the first movement of Mozart's Piano Sonata K. 332, marked *Allegro*. The score is in G major and 3/4 time. It features two staves: Treble and Bass. The music is characterized by a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes.

23. W. A. Mozart: *Uvertura k operi Don Giovanni, K. 527 (kl. izvleček)*

Musical score for the overture of Mozart's *Don Giovanni*, K. 527, marked *Andante*. The score is in G major and 3/4 time. It features two staves: Treble and Bass. The music is characterized by a slow, steady rhythm with a mix of eighth and sixteenth notes.

24. L. van Beethoven: *Sonata za klavir Op. 13, 3. st.*

Musical score for the third movement of Beethoven's Piano Sonata Op. 13, marked *Andante*. The score is in G major and 3/4 time. It features two staves: Treble and Bass. The music is characterized by a slow, steady rhythm with a mix of eighth and sixteenth notes. The score includes a *cresc. sf* (crescendo fortissimo) marking.

25. F. Schubert: *Godalni kvartet Op. 125, št. 1, 4. st.*

Allegro

26. F. Chopin: *Nokturno Op. 48, št. 2*

Andantino

Vaja:

~ harmonizirajte, vpišite funkcijske ter generalbasne označbe in označite modulacije. Poimenujte glasbeno celoto, ki jo predstavlja spodnja vaja.

84.

/generalbasne oznacbe vpišite sami/

85.

The first system of musical notation for exercise 85 consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat) and a 3/4 time signature. It contains four measures of music: the first measure has a quarter note G4, an eighth note A4, a quarter note B-flat4, and a quarter note A4; the second measure has a quarter note G4, an eighth note A4, a quarter note B4, and a quarter note G4; the third measure has a quarter note G4, a quarter note F4, and a quarter note G4; the fourth measure has a quarter note G4, an eighth note A4, a quarter note B4, and a quarter note A4. The lower staff is in bass clef with the same key signature and time signature. It contains four measures: the first measure has a quarter note F3, a quarter note G3, and a quarter note A3; the second measure has a quarter note G3, a quarter note A3, and a quarter note B3; the third measure has a quarter note G3, a quarter note F3, and a quarter note G3; the fourth measure has a quarter note G3, a quarter note A3, and a quarter note B3.

The second system of musical notation for exercise 85 consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. It contains four measures: the first measure has a quarter note G4, an eighth note A4, a quarter note B4, and a quarter note A4; the second measure has a quarter note G4, an eighth note A4, a quarter note B4, and a quarter note G4; the third measure has a quarter note G4, an eighth note A4, a quarter note B4, and a quarter note G4; the fourth measure has a quarter note G4, an eighth note A4, a quarter note B4, and a quarter note A4. The lower staff is in bass clef with the same key signature and time signature and is currently empty.

The third system of musical notation for exercise 85 consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. It contains four measures: the first measure has a quarter note G4, a quarter note F4, and a quarter note G4; the second measure has a quarter note G4, a quarter note F4, and a quarter note G4; the third measure has a quarter note G4, an eighth note A4, a quarter note B4, and a quarter note A4; the fourth measure has a quarter note G4, a quarter note F4, and a quarter note G4. The lower staff is in bass clef with the same key signature and time signature. It contains four measures: the first measure has a quarter note F3, a quarter note G3, and a quarter note A3; the second measure has a quarter note G3, a quarter note A3, and a quarter note B3; the third measure has a quarter note G3, a quarter note A3, and a quarter note B3; the fourth measure has a quarter note G3, a quarter note A3, and a quarter note B3.